

6. Organizacja pracy hodowlanej. Rola związków hodowców i organizacji państwowych. Metody wpływu państwa na efektywność produkcji zwierzęcej

Piotr Guliński, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

1. Wprowadzenie

- Dostarczenie dobrej jakościowo żywności jest jednym z zasadniczych celów funkcjonowania współczesnych społeczeństw.
- Organizacja hodowli zwierząt gospodarskich, podobnie jak w innych sektorach gospodarki, jest istotnym czynnikiem jej skuteczności oraz realizacji celów działania.
- Rozwój nowych technologii takich jak sztuczne unasiennianie czy ocena genomowa zwierząt zmieniły zasięg hodowli od poziomu lokalnego – narodowego do poziomu międzynarodowego – światowego.
- Wymogi realizowanej w Unii Europejskiej Wspólnej Polityki Rolnej stymulują generowanie wspólnych zasad w zakresie zasad prowadzenia hodowli zwierząt gospodarskich na terenie państw członkowskich.
- Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego jest jednym z filarów zapewniania bezpieczeństwa żywnościowego. W 2021 roku, wartość produkcji zwierzęcej i produktów zwierzęcych w UE-28 wyniosła 170 mld EUR, co stanowiło 40% globalnej produkcji rolnej.
- 58% europejskich gospodarstw rolnych posiada zwierzęta.
- W Polsce w 2021 udział produkcji zwierzęcej w wartości produkcji globalnej rolniczej w 2021 roku wyniósł 48,7 %, a udział produkcji zwierzęcej w strukturze towarowej produkcji rolniczej w 2021 roku wyniósł 58,9 %.
- Organizacje zajmujące się hodowlą zwierząt gospodarskich muszą prowadzić swoją działalność z uwzględnieniem oczekiwań społecznych z jednej strony, wymagań rynku z drugiej strony, efektywności podejmowanych działań z trzeciej strony.

2. Uregulowania prawne

W Polsce zasady prowadzenia hodowli zwierząt i pracy hodowlanej regulują dwa podstawowe akty prawne. Są to:

- USTAWA z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 36),

oraz

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego

wprowadzania terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt.

Ustawa z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, wykonuje przepisy Unii Europejskiej (UE) zawarte w rozporządzenia (UE) nr 2016/1012 w sprawie hodowli zwierząt.

Reguluje ona sposób prowadzenia hodowli bydła, świń, owiec, kóz i koni i innych wymienionych w ustawie gatunków zwierząt uznanych jako gospodarskie.

W szczególności Ustawa ta reguluje sprawy z zakresu:

- hodowli zwierząt gospodarskich,
- zachowania zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich,
- oceny ich wartości użytkowej,
- oceny genetycznej,
- prowadzenia ksiąg hodowlanych,
- rejestrów hodowlanych i rejestrów,
- kontroli nad hodowlą i rozrodem zwierząt gospodarskich.

3. Wybrane pojęcia związane z problematyką organizacji hodowli zwierząt

Ustawa za zwierzęta gospodarskie uznaje łącznie 27 gatunków zwierząt, dla których w Polsce stosuje się przepisy ustawy o organizacji i hodowli,

W świetle zapisów Ustawy do grupy zwierząt gospodarskich zalicza się:

- bydło, świnie, owce, kozy i koniowate,
- jeleniowate – zwierzęta gatunków: jelen ślachtetny (*Cervus elaphus*), jelen sika (*Cervus nippon*) i daniel (*Dama dama*), /utrzymywane w warunkach fermowych w celu pozyskania mięsa lub skór, jeżeli pochodzą z chowu lub hodowli zamkniętej, o których mowa w przepisach prawa łowieckiego, albo chowu lub hodowli fermowej/,
- drób – ptaki gatunków: kura (*Gallus gallus*), kaczka (*Anas platyrhynchos*), kaczka piżmowa (*Cairina moschata*), gęś (*Anser anser*), gęś garbonosa (*Anser cygnoides*), indyk (*Meleagris gallopavo*), przepiórka japońska (*Coturnix japo-nica*), perlica (*Numida meleagris*) oraz struś (*Struthio camelus*) /w przypadku gdy jest utrzymywany w warunkach fermowych/,
- zwierzęta futerkowe – zwierzęta gatunków: lis pospolity (*Vulpes vulpes*), lis polarny (*Alopex lagopus*), norka amerykańska (*Neovison vison*), tchórz (*Mustela putorius*), jenot (*Nyctereutes procyonoides*), nutria (*Myocastor coypus*), szynszyla (*Chinchilla lanigera*) i królik (*Oryctolagus cuniculus*), /utrzymywane w celu produkcji surowca dla przemysłu futrzarskiego, mięsnego i włókienniczego/
- gatunki: alpaka (*Vicugna pacos*), jedwabnik morwowy (*Bombyx mori*) i pszczoła miodna (*Apis mellifera*).

Ustawa wprowadziła definicję pojęć związanych z organizacją hodowli zwierząt m.in.:

- hodowli zwierząt – zespołu zabiegów zmierzających do poprawienia założeń dziedzicznych (genotypu) zwierząt gospodarskich, w zakres których wchodzi ocena wartości użytkowej i ocena genetyczna zwierząt gospodarskich, selekcja i dobór osobników do kojarzenia, prowadzone w warunkach prawidłowego chowu.

- programu hodowlanego – oznacza on szereg systematycznych działań, w tym rejestrowanie, selekcję, hodowlę i wymianę zwierząt hodowlanych i ich materiału biologicznego wykorzystywanego do rozrodu, które to działania są opracowane i realizowane w celu zachowania lub ulepszenia pożądaných fenotypowych lub genetycznych cech w populacji będącej celem hodowli.
- związku hodowców – organizacja posiadająca osobowość prawną, zrzeszająca na zasadach dobrowolności hodowców utrzymujących zwierzęta danego gatunku, rasy, linii hodowlanej albo odmiany w obrębie gatunku lub rasy.
- przedsiębiorstwa hodowlanego – oznacza każde stowarzyszenie hodowców, organizację hodowlaną, prywatne przedsiębiorstwo prowadzące działalność w zamkniętym systemie produkcji lub podmiot publiczny, inne niż właściwe organy, uznane przez właściwy organ państwa członkowskiego zgodnie z art. 4 ust. 3 do celów realizacji programu hodowlanego w odniesieniu do mieszańców świń wpisanych do rejestrów hodowlanych prowadzonych lub założonych przez to przedsiębiorstwo.

4. Najważniejsze podmioty odpowiedzialne za organizację hodowli zwierząt gospodarskich

Podmioty odpowiedzialne za organizację hodowli w Polsce

(według skali uprawnień i kompetencji)

• Minister właściwy do spraw rolnictwa

Zadania:

- Uznawanie organizacji hodowców lub innych podmiotów za związki hodowców i przedsiębiorstwa hodowlane.
- Zatwierdzanie programów hodowlanych.
- Wydawanie zezwolenia na prowadzenie ksiąg i rejestrów hodowlanych związkom hodowców lub innym podmiotom.
- Nakładanie i cofanie środków w przypadku naruszenia przepisów.
- Zawieszenie zatwierzonego programu hodowlanego lub cofnięcie uznania związku hodowców lub przedsiębiorstwa hodowlanego.

• Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt (KCHZ)

Zadania:

- Prowadzenie kontroli urzędowej w zakresie:
  - sposobu prowadzenia ksiąg hodowlanych, rejestrów hodowlanych dla świń i rejestrów dla pozostałych zwierząt gospodarskich
  - oceny wartości użytkowej i oceny genetycznej
  - sposobu wykorzystania środków pochodzących z dotacji budżetowych przyznanych podmiotom realizującym zadania z zakresu postępu biologicznego w produkcji zwierzęcej
- Prowadzenie oceny wartości użytkowej lub oceny genetycznej pszczoł i stad zwierząt futerkowych.
- Prowadzenia laboratorium referencyjnego badającego mleko w ramach oceny wartości użytkowej bydła, owiec i kóz.

Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt może, po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw rolnictwa,

- użyczyć związkowi hodowców, przedsiębiorstwu hodowlanemu lub innemu podmiotowi prowadzącemu księgę hodowlaną,
- rejestr hodowlany lub rejestr,
- ocenę wartości użytkowej lub ocenę genetyczną,

będącą w zarządzie Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt, niezbędną do wykonywania zadań związanych z prowadzeniem księgi hodowlanej, rejestru hodowlanego lub rejestru oraz oceny wartości użytkowej lub oceny genetycznej.

5. Związki hodowców

Trzy zasadnicze podmioty odpowiedzialne za organizację hodowli w Polsce

• Minister właściwy do spraw rolnictwa

- Uznawanie organizacji hodowców lub innych podmiotów za związki hodowców i przedsiębiorstwa hodowlane.
- Zatwierdzanie programów hodowlanych.
- Nakładanie i cofanie środków w przypadku naruszenia przepisów.
- Wydawanie zezwolenia na prowadzenie ksiąg i rejestrów hodowlanych związkom hodowców lub innym podmiotom.
- Zawieszenie zatwierdzonego programu hodowlanego lub cofnięcie uznania związku hodowców lub przedsiębiorstwa hodowlanego.

• Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt (KCHZ)

- Prowadzenie kontroli urzędowej w zakresie:
  - sposobu prowadzenia ksiąg hodowlanych, rejestrów hodowlanych dla świń i rejestrów dla pozostałych zwierząt gospodarskich,
  - oceny wartości użytkowej i oceny genetycznej,
  - sposobu wykorzystania środków pochodzących z dotacji budżetowych przyznanych podmiotom realizującym zadania z zakresu postępu biologicznego w produkcji zwierzęcej.
- Prowadzenie oceny wartości użytkowej lub oceny genetycznej pszczoł i stad zwierząt futerkowych.
- Prowadzenia laboratorium referencyjnego badającego mleko w ramach oceny wartości użytkowej bydła, owiec i kóz.

• Związki hodowców

- Realizują programy hodowlane dla poszczególnych ras i gatunków,
- Pojedynczy związek powinien realizować co najmniej jeden program hodowli.
- Prowadzą ocenę wartości użytkowej lub oceny genetycznej zwierząt.
- Prowadzą księgi i rejestry hodowlane.

–

Związek hodowców to:

- stowarzyszenie hodowców,
- organizacja hodowlana,

- podmiot publiczny, uznany przez właściwy organ państwa członkowskiego, w przypadku Polski Ministra Rolnictwa i Rozwoju wsi.

Związki hodowców:

- odpowiadają za realizację programów hodowlanych,
- ich działania powinny obejmować zwierzęta hodowlane czystorasowe wpisane do ksiąg hodowlanych,
- każdy związek powinien odpowiadać za realizację co najmniej jednego programu hodowlanego.

W przypadku świń za realizację programu hodowlanego odpowiada przedsiębiorstwo hodowlane (uznane stowarzyszenie hodowców, organizacja hodowlana, prywatne przedsiębiorstwo prowadzące działalność w zamkniętym systemie produkcji lub podmiot publiczny).

W realizacji celów hodowli zwierząt aktualne prawodawstwo rozdziela kwestie dotyczące uznawania związków hodowców i przedsiębiorstw hodowlanych oraz przewiduje dla nich odrębne procedury.

Ponadto określono prawa i obowiązki:

- hodowców,
- związków hodowców,
- przedsiębiorstw hodowlanych.

Ustanowiono fundamentalne zasady:

- równego traktowania hodowców przez związki hodowców,
- niezależności związków w określaniu celów programów hodowlanych.

Na mocy rozporządzenia wprowadzone zostały także przepisy dotyczące kontroli urzędowych dokonywanych zarówno przez państwa członkowskie, jak i na poziomie UE przez Komisję. Ich przeprowadzanie ma na celu zapewnienie zharmonizowanego podejścia do handlu zwierzętami hodowlanymi i ich materiałem biologicznym, a także pewnych programów hodowlanych, które mają nie tylko złożoną strukturę, ale także transgraniczny i międzynarodowy charakter.

Minister właściwy do spraw rolnictwa jest właściwy do uznania i odmowy uznania za związek hodowców lub przedsiębiorstwo hodowlane na zasadach określonych w rozdziale II sekcji 1 rozporządzenia 2016/1012.

Uznania i odmowy uznania związku hodowców lub przedsiębiorstwa hodowlanego dokonuje się w drodze decyzji.

Niezbędne wymagania do uznania przez ministra właściwego ds. rolnictwa związku hodowców zwierząt

1. Statut i procedury zapewniające równe traktowanie hodowców
2. Wystarczająco duża populacja zwierząt do realizacji programu hodowlanego
3. Prowadzenie kontroli zgodności pochodzenia zwierząt
4. Odpowiednia baza materialna i wyposażenie
5. Kwalifikacje kadry

6. Osobowość prawna zgodnie z prawem kraju członkowskiego

7. Zdolność prowadzenia i zarządzania bazami danych

Uznane związki hodowców zwierząt gospodarskich w Polsce

- Polska Federacja Związków Hodowców Świń Zarodowych
- Krajowa Rada Drobiarstwa
- Polski Związek Zrzeszeń Hodowców i Producentów Drobiu
- Polski Związek Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego
- Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka
- Polski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej
- Polski Związek Owczarski
- Polski Związek Hodowców Zwierząt Futerkowych
- Związki Hodowców Owiec i Kóz
- Polski Związek Pszczelarski
- Polski Związek Hodowców Strusi
- Polski Związek Hodowców Koni
- Polski Związek Hodowców Jeleniowatych

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prowadzi się tylko jedną księgę hodowlaną w przypadku następujących zwierząt gospodarskich:

- każdego z gatunków zaliczanych do jeleniowatych, a w przypadku gdy w obrębie danego gatunku występują różne rasy, linie hodowlane lub odmiany – odpowiednio dla rasy, linii hodowlanej lub odmiany,
- każdego rodu lub linii drobiu w obrębie jego poszczególnych gatunków,
- każdego z gatunków zaliczanych do zwierząt futerkowych,
- gatunków: alpaka i jedwabnik morwowy, a w przypadku gdy w obrębie tych gatunków występują różne rasy, linie hodowlane lub odmiany – odpowiednio dla rasy, linii hodowlanej lub odmiany,
- każdej linii hodowlanej pszczół.

6. Programy hodowlane

Programy hodowlane na terenie UE

Programy hodowlane

- „program hodowlany” oznacza szereg systematycznych działań, w tym:

- rejestrację,
- selekcję,
- hodowlę,
- wymianę zwierząt hodowlanych i ich materiału biologicznego wykorzystywanego do rozrodu, które to działania są opracowane i realizowane w celu:
- zachowania lub ulepszenia pożądaných fenotypowych lub genetycznych cech w populacji będącej celem hodowli.

Programy hodowlane powinny obejmować zasady:

- rejestrowania,
- selekcji,

- hodowli,
- wymiany zwierząt hodowlanych oraz ich materiału biologicznego wykorzystywanego do rozrodu,

Programy hodowlane powinny być:

- ustalane odrębnie dla każdej rasy zwierząt,
- dotyczyć dostatecznej liczby zwierząt.
-

Ponadto programy hodowlane powinny przewidywać:

- cele programu,
- metody oceny wartości użytkowej,
- szczegółową charakterystykę i wzorzec rasy,
- obszar geograficzny, na którym program będzie realizowany,
- sposób identyfikacji zwierząt,
- informacje o świadectwach zootechnicznych.
-

Niezbędne wymagania dla uznania przez ministra właściwego ds. rolnictwa programu hodowlanego

1. Zdefiniowane cele programu:

- doskonalenie,
- ochrona,
- restytucja,
- tworzenie rasy.

2. Zasady konstrukcji ksiąg hodowlanych

3. Informacja o systemie oceny wartości użytkowej i hodowlanej

4. Informacja o działaniach hodowlanych zleconych innym podmiotom programu hodowlanego

5. Informacja o systemie identyfikacji zwierząt i rejestracji rodowodów

6. Informacja o zasięgu geograficznym programu

7. Przebieg selekcji i cele hodowlane

8. Nazwa i charakterystyka rasy, linii lub krzyżówki

Programy hodowlane realizowane w Polsce w 2023 roku w obrębie gatunku bydło domowe

Nazwa związku hodowców / Rasa zwierząt, dla której realizowany jest program hodowlany

•Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka /

1. Rasa Polska Holsztyńsko- Fryzyjska
2. Rasa Polska Czerwona
3. Rasa Simental (dwukierunkowy typ użytkowania)
4. Rasa Jersey
5. Rasa Montbeliarde

6. Rasa Polska Czerwono- Biała
7. Rasa Polska Czarno - Biała
8. Rasa Brown Swiss
9. Rasa Szwedzka czerwona

•Polski Związek Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego /

1. Rasa Angus
2. Rasa Blond d`Aquitaine
3. Rasa Charolaise
4. Rasa Hereford
5. Rasa Limousine
6. Rasa Piemontese
7. Rasa Salers
8. Rasa Simental (typ mięsny)
9. Rasa Welsh Black
10. Rasa Galloway
11. Rasa Highland
12. Rasa Belgijska Biało-Błękitna
13. Rasa Uckermärker
14. Rasa Wagyu

Programy hodowlane realizowane w Polsce w 2023 roku w obrębie gatunku świnia domowa

Nazwa związku hodowców / Rasa zwierząt, dla której realizowany jest program hodowlany

•Polska Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej POLSUS /

1. Rasa Wielka Biała Polska
2. Rasa Polska Biała Zwistoucha
3. Rasa Puławska
4. Rasa Duroc
5. Rasa Pietrain
6. Rasa Hampshire
7. Rasa Wielka Biała Ojcowska
8. Mieszańce świń ras Duroc i Hampshire
9. Mieszańce świń ras Pietrain i Duroc
10. Mieszańce świń ras Pietrain i Hampshire
11. Mieszańce świń ras Wielkiej Białej Polskiej i Polskiej Białej Zwistouchej
12. Mieszańce świń ras Puławskiej i Wielkiej Białej Polskiej
13. Mieszańce świń ras Puławskiej i Polskiej Białej Zwistouchej.

Programy hodowlane realizowane w Polsce w 2023 roku w obrębie koniowatych

Nazwa związku hodowców / Rasa zwierząt, dla której realizowany jest program hodowlany

•Polska Związek Hodowców Koni /

1. Rasa Wielkopolska
2. Rasa Małopolska
3. Rasa Polski Koń Sportowy
4. Rasa Śląska

5. Rasa Polski Koń Zimnokrwisty
6. Rasa Arden Polski
7. Rasa Huculska
8. Rasa Konik Polski
9. Rasa Kuc
10. Kuce i konie małe

•Polski Klub Wyścigów Konnych /

1. Rasa Czysta Krew Arabska
2. Rasa Pełna Krew Polski Związek Hodowców i Przyjaciół Wschodniopruskiego /

•Konia Trakeńskiego w Polsce

1. Rasa Trakeńska Angielska

•Stowarzyszenie Hodowców i Użytkowników Kłusaków /

1. Rasa Kłusak

•Polskie Towarzystwo Kuce Szetlandzkie w Imnie /

1. Rasa Kuc Szetlandzki

Programy hodowlane realizowane w Polsce w 2023 roku w obrębie gatunku owca domowa

Nazwa związku hodowców / Rasa zwierząt, dla której realizowany jest program hodowlany

Polska Związek Owczarski /

1. Rasa Berrichon Du Cher
2. Rasa Biała Masywu Centralnego
3. Rasa Białogłowa Owca Mięsna
4. Rasy BCP
5. Rasa Cakiel Podhalański
6. Rasa Charollaise
7. Rasa Corriedale
8. Rasa Czarnogłówka
9. Rasa Fryzyjska
10. Rasy Ile de France
11. Rasa Kamieniecka
12. Rasa Leine
13. Rasa Merynos Polski
14. Rasy Merynos Polski Odmiany Barwnej
15. Rasy Merynos Polski w Starym Typie
16. Rasa Olkuska
17. Owce Odmiany Uhruskiej Polskiej Owcy Nizinnej
18. Owce Odmiany Żelaźnieńskiej Polskiej Owcy Nizinnej
19. Rasa Polska Owca Górska
20. Rasa Polska Owca Górska Odmiany Barwnej
21. Rasa Polska Owca Nizinna
22. Rasa Polska Owca Pogórza
23. Rasa Pomorska
24. Rasa Romanowska
25. Rasa Suffolk

26. Rasa SCP
27. Rasa Świniarka
28. Rasa Wielkopolska
29. Rasa Wrzosówka

Programy hodowlane realizowane w Polsce w 2023 roku w obrębie gatunku koza domowa

Nazwa związku hodowców / Rasa zwierząt, dla której realizowany jest program hodowlany

1. Polska Związek Owczarski /
2. Rasa Alpejska
3. Rasa Anglonubijska
4. Rasa Burska
5. Rasa Saaneńska

Wybrane programy hodowlane realizowane w Polsce w 2023 roku w obrębie drobiu

Nazwa związku hodowców / Rasa i rody zwierząt, dla której realizowany jest program hodowlany

•Instytut Zootechniki PIB /

Program ochrony zasobów genetycznych

Gatunek: Kura domowa

1. Rasa Zielononóżka kuropatwiana (Z-11 i Zk)
2. Rasa Żółtonóżka kuropatwiana (Ż-33)
3. Rasa Polbar (Pb)
4. Rasa Leghorn (G-99 i H-22)
5. Rasa Sussex (S-66)
6. Rasa Rhode Island Red (R-11, K-22)
7. Rasa Rhode Island White (A-33)

•Instytut Zootechniki PIB /

Prowadzi programy i księgi hodowlane dla 25 rodów (mieszance międzyrasowe) drobiu hodowanego w Polsce

•Krajowa Rada Drobiarska /

Prowadzi programy i 30 ksiąg dla rodów różnych gatunków drobiu (kur nieśnych, kaczek i gęsi) w tym księgę hodowlaną dla gęsi rodu W11 (tzw. polska gęś owsiana).

Do najpopularniejszych rodów kur nieśnych w Polsce należą: zestawy: Rosa 1 (S15♀ x R55♂), Rosa 2 (S15♀ x R55♂) x R55♂, Rosa 3 (S15♀ x R55♂) x N88♂, Rosa 4 (S15♀ x R55♂) x P55♂, Rosa 5 (P55♀ x N88♂). Wywodzą się one z czterech ras kur: barred rock (P55), new Sussex10re (N-88), Rhode island red (R-55) I Sussex (S-15,S-11).

Przykład program hodowlanego

Program oceny i hodowli buhajów rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej Mazowieckiego Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt Sp. z o.o. w Łowiczu (rysunek)

8. Podsumowanie

1. W Polsce w organizacji hodowli zwierząt zasadniczą rolę odgrywają trzy podmioty:
  - Minister właściwy ds. rolnictwa,
  - Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt
  - Związki Hodowców Zwierząt.
2. W aktualnie obowiązującym prawodawstwie Związki Hodowców odgrywają kluczową rolę w hodowli. Ich zasadnicze zadania to:
  - realizacja programów hodowli zwierząt,
  - prowadzenie ksiąg i rejestrów hodowlanych,
  - prowadzenie oceny użytkowości,
  - prowadzenie oceny genetycznej zwierząt.
3. Zadania Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt to:
  - kontrola sposobu prowadzenia ksiąg hodowlanych,
  - kontrola oceny użytkowości,
  - ocena użytkowości zwierząt futerkowych,
  - prowadzenie laboratorium referencyjnego dla oceny mleka.
4. Na szczycie podmiotów zajmujących się organizacją hodowli znajduje się Minister właściwy ds. rolnictwa. Do jego kompetencji należy:
  - uznawanie Związków Hodowców,
  - zatwierdzanie programów hodowlanych,
  - wydawanie pozwoleń na prowadzenie ksiąg i rejestrów hodowlanych.
5. Aktualnie w kraju przepisami o organizacji hodowli objętych jest 27 gatunków zwierząt.
6. W kraju aktualnie realizuje 137 programy hodowlane w obrębie kluczowych gatunków, w tym:
  - bydło – 24,
  - świnie – 13,
  - koniowatych – 15,
  - owce – 29,
  - kozy – 4,
  - drobiu – 62.

Dziękuję za uwagę